

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

จากปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงกับประเทศไทยที่ส่งผลให้สถาบันการเงินหลายต่อหลายแห่งต้องประสบกับภาวะการขาดทุน บางแห่งถึงกับต้องล้มละลายไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ ก่อให้เกิดอัตราการว่างงานที่สูงมากเป็นประวัติการณ์เกิดความจำเป็นที่ต้องใช้ทรัพยากรอย่างมหาศาลในการแก้ไขภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ และดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อลดผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร เป็นต้น สาเหตุของความสูญเสียดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากขาดการทำนายผลประกอบการเพื่อเป็นระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System : EWS) ที่มีประสิทธิภาพที่จะเป็นตัวชี้วัดระดับความมั่นคงให้แก่ระบบธุรกิจ จึงทำให้เกิดคำถามว่าถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะต้องมีการสร้างระบบการทำนายผลประกอบการ เพื่อทราบถึงปัจจัยซึ่งนำไปถึงภาวะการล้มละลายหรือภาวะขัดข้องทางการเงินที่อาจจะเกิดขึ้นกับธุรกิจหนึ่งๆ ซึ่งจะทำให้ระบบธุรกิจนั้นๆ เกิดแนวโน้มที่จะมีปัญหากจากการประกอบการและสามารถปรับโครงสร้างภายในองค์กรเพื่อรับมือหรือหลีกเลี่ยงภัยพิบัติทางการเงินที่จะเกิดขึ้นได้ทันต่อสถานการณ์ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรจะต้องให้ความสนใจที่จะทำการศึกษาหาแนวทางในการสร้างแบบจำลองในการทำนายผลประกอบการและปรับปรุงระบบเตือนภัยล่วงหน้า (EWS) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อความมั่นคงทางการเงินในบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ถือเป็นสถาบันการเงินของรัฐบาลที่มีขนาดใหญ่และมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อภาคการเกษตรของประเทศไทยในด้านการเป็นแหล่งเงินทุนของเกษตรกรเพื่อการผลิตทางการเกษตร โดยบทบาทอันสำคัญของ ธ.ก.ส. นั้นจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ทั้งเกษตรกรรายบุคคล กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรในการผลิตและดำเนินงานทางการเกษตรรวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน นอกจากการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแล้ว ธ.ก.ส. ยังได้ร่วมมือกับส่วนราชการในการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการและจัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรในรูปแบบต่างๆ ให้แก่เกษตรกร รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการตลาดแก่เกษตรกรเพื่อให้

เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม เพื่อยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้หลุดพ้นจากภาวะความยากจน ซึ่งปัจจุบัน ธ.ก.ส. สามารถดำเนินการให้บริการแก่เกษตรกรได้ถึง 5,117,772 ครัวเรือน หรือประมาณร้อยละ 88.54 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งประเทศ (รายงานกิจการงบดุลงบกำไรขาดทุนของ ธ.ก.ส., 2544 และ www.baac.or.th) ดังตาราง 1.1 จึงถือเสมือนว่า ธ.ก.ส. เป็นกุญแจดอกสำคัญในการพัฒนาทางการเกษตรที่เป็นรากฐานสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แน่นอนที่สุดหากธ.ก.ส. มีปัญหาความไม่มั่นคงเกิดขึ้นก็จะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อระบบการบริหารจัดการของธ.ก.ส. ในที่สุด ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการลงทุนใน ภาคเกษตรแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อการผลิตของเกษตรกรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ภาคเกษตรได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศอย่างมากภายหลังจากการเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ธ.ก.ส. จึงถือเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมสำคัญที่ให้การสนับสนุนในการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

ตาราง 1.1 จำนวนสมาชิกลูกค้า ธ.ก.ส. ในประเทศไทยประเภทต่างๆในปี พ.ศ. 2540-2544

รายการ	2540	2541	2542	2543	2544
ด้านเกษตรกร					
จำนวนสมาชิกลูกค้า ธ.ก.ส.(ครัวเรือน)	3,396,909	3,412,443	3,505,051	3,548,626	3,612,084
ด้านสหกรณ์					
จำนวนสหกรณ์	883	885	894	897	899
จำนวนสมาชิกลูกค้า สหกรณ์(ครัวเรือน)	1,420,441	1,443,398	1,483,058	1,547,221	1,554,963
ด้านกลุ่มเกษตรกร					
จำนวนกลุ่มเกษตรกร	267	258	258	253	298
จำนวนสมาชิกลูกค้า กลุ่มเกษตรกร(ครัวเรือน)	37,548	23,083	21,526	18,489	22,456
รวม	4,854,868	4,878,924	5,006,671	5,114,336	5,117,772

ที่มา : รายงานประจำปีงบดุล งบกำไรขาดทุนของธ.ก.ส. ประจำปี 2540-2544

ผลประกอบการของ ธ.ก.ส. ถือเป็นหัวใจสำคัญ อันจะแสดงถึงภาวะการดำเนินงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและบ่งชี้ถึงโอกาสหรือสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ซึ่งถึงแม้ว่าผลประกอบการจะมีความสำคัญแต่กลับไม่ค่อยมีการเผยแพร่บทความหรืองานวิจัยทางด้านวิชาการเกี่ยวกับการ

ทำนายผลประกอบการของร.ก.ส.มาก่อน ซึ่งการศึกษาเท่าที่ผ่านมามักจะทำการศึกษาเฉพาะในแง่ของการบริหารจัดการสินเชื่อเพื่อการเกษตร (ธงชัย, 2539) และการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับ ร.ก.ส. เท่านั้น แต่ยังขาดการศึกษาถึงเครื่องมือในการทำนายผลประกอบการในอันที่จะแสดงถึงภาวะการดำเนินงานที่เป็นอยู่และเป็นสัญญาณเตือนภัยในอนาคต ซึ่งหากปล่อยให้การดำเนินงานเป็นไปโดยขาดการทำนายผลประกอบการโดยใช้แบบจำลองที่เหมาะสมก็จะทำให้ ร.ก.ส.ต้องดำเนินการอยู่ภายใต้ภาวะความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา หากมีปัญหาหรือวิกฤตการณ์ใดแล้วก็จะส่งผลให้เกิดความเสียหายขึ้นโดยไม่สามารถที่จะแก้ไขได้

เพื่อความมั่นคงในการดำเนินงานของร.ก.ส. จึงสมควรที่จะทำการศึกษถึงการทำนายผลประกอบการของร.ก.ส. ซึ่งไม่เพียงแต่เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับร.ก.ส. เท่านั้น ยังถือเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรและองค์กรทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องอีกด้วย โดยการศึกษานี้จะใช้การวิเคราะห์เส้นห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis : DEA) ซึ่งเป็นมิติใหม่ที่น่าสนใจในการทำนายผลประกอบการในประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์แบบจำลองที่เหมาะสมในการทำนายผลประกอบการถึงภาวะความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ให้กับ ร.ก.ส. เพื่อที่จะได้วางแผนทางการบริหารจัดการปัจจัยทางการเงินต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่เกษตรกรและ ร.ก.ส. รวมถึงการพัฒนาของระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ อีกทั้งเป็นแนวทางและข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่มีประสิทธิภาพให้กับร.ก.ส. ในระยะยาวได้ ประกอบกับเป็นแรงผลักดันให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสนใจและพิถีพิถันกับการสร้างแบบจำลองทำนายผลประกอบการที่เหมาะสมให้แก่องค์กรของตนในอันที่จะป้องกันความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งก่อให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์

- 1.2.1 เพื่อทราบแบบจำลองที่เหมาะสมในการทำนายผลประกอบการของร.ก.ส. และสามารถประเมินผลประกอบการของร.ก.ส. จากแบบจำลองเส้นห่อหุ้มที่เหมาะสมที่สุดได้
- 1.2.2 เพื่อจัดลำดับชั้นตามผลการทำนายของแบบจำลอง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษานี้จะมีประโยชน์ต่อหน่วยงานหลายองค์กร อันได้แก่ ร.ก.ส. ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงการคลัง ตลอดจนรัฐบาลดังนี้

- 1.3.1 ทำให้ทราบถึงภาวะผลประกอบการของร.ก.ส.แต่ละสาขาในเขตภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นสัญญาณเตือนภัยผลประกอบการล่วงหน้าของร.ก.ส.
- 1.3.2 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการร.ก.ส.ให้เกิดประสิทธิภาพในอันที่จะป้องกันความความไม่มั่นคงที่อาจจะเกิดขึ้น
- 1.3.3 เป็นแนวคิดพื้นฐานให้แก่ธุรกิจอื่นๆในการนำไปใช้สร้างแบบจำลองในการเตือนภัยผลประกอบการล่วงหน้าได้

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ในการศึกษานี้ ประชากรที่ทำการศึกษา คือ ร.ก.ส. ในเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งจะศึกษาแบบเจาะจง 2 จังหวัด คือ เชียงราย และลำพูน โดยจะศึกษาทุกสาขารวม 24 สาขา และใช้ข้อมูลงบทดลองในช่วงปี พ.ศ. 2542-2544

1.5 ข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.5.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

เป็นข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวมจากหน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย อันประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและการดำเนินงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในประเทศไทย จำนวน ร.ก.ส.ในเขตภาคเหนือตอนบน ร.ก.ส.รายสาขาในแต่ละจังหวัด ตลอดจนสถานที่ตั้งรูปแบบการบริหารจัดการ และข้อมูลงบทดลองที่แสดงผลประกอบการของ ร.ก.ส. ซึ่งจะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time series data) ในช่วงปี 2542-2544 โดยประกอบด้วยข้อมูลอันได้แก่ สินทรัพย์รวม สินทรัพย์หมุนเวียน หนี้สินรวม หนี้สินหมุนเวียน ค่าใช้จ่ายสุทธิ เงินฝาก เงินให้สินเชื่อ กำไรสุทธิ รายได้รวมและเงินทุนหมุนเวียนสุทธิ

1.5.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

ข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่บริหารเงินทุนของร.ก.ส.รายจังหวัดที่ทำการศึกษา คือ ร.ก.ส.จังหวัดเชียงรายและร.ก.ส.จังหวัดลำพูน ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลจำนวนรายสาขา จำนวนเกษตรกรที่ได้รับบริการสินเชื่อและปริมาณเงินให้สินเชื่อแก่เกษตรกรตลอดจนปัญหาในการบริหารจัดการรวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ

1.6 นิยามศัพท์

การวิเคราะห์เส้นห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis : DEA) หมายถึง การวิเคราะห์เพื่อวัดประสิทธิภาพเชิงเปรียบเทียบของหน่วยธุรกิจที่ต้องการศึกษา โดยอาศัยเส้นห่อหุ้มซึ่งเป็นเส้นที่แสดงถึงระดับคุณภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตและผลผลิตที่เหมาะสม นั่นคือทุกๆหน่วยธุรกิจที่อยู่บนเส้นห่อหุ้มจะแสดงถึงการมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งวิธีการในการวิเคราะห์เส้นห่อหุ้มเป็นวิธีการที่ไม่ต้องอาศัยค่าพารามิเตอร์หรือไม่ใช้วิธีการเศรษฐมิติในการวิเคราะห์ รวมทั้งไม่ต้องมีการสมมติรูปแบบฟังก์ชันการผลิต

ประสิทธิภาพทางเทคนิค (Technical Efficiency) คือ ประสิทธิภาพในการผลิตที่ทำให้ได้รับผลผลิตสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนหนึ่ง หรือการผลิตที่ใช้ปัจจัยการผลิตต่ำสุดในการผลิตผลผลิตจำนวนหนึ่ง

Decision Making Unit (DMU) หมายถึง หน่วยการตัดสินใจหรือหน่วยธุรกิจในการวิเคราะห์ ซึ่งในการศึกษานี้ คือ ธ.ก.ส.แต่ละสาขาในจังหวัดเชียงรายและลำพูนเป็นตัวอย่างในการศึกษา

Early Warning System (EWS) หมายถึง ระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าที่จะเป็นตัวชี้วัดระดับความมั่นคงหรือความเสี่ยงทางการเงินต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้น

แบบจำลอง Normal DEA หมายถึง แบบจำลองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสร้างพรมแดนของความมีประสิทธิภาพของหน่วยธุรกิจ

แบบจำลอง Negative DEA หมายถึง แบบจำลองที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อสร้างพรมแดนของความไม่มีประสิทธิภาพของหน่วยธุรกิจ

1.7 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 6 บท ดังนี้ คือ

บทแรก กล่าวถึง ที่มาและความสำคัญของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตการศึกษา ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา นิยามศัพท์และองค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

บทที่สอง กล่าวถึง การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำนายผลประกอบการของธุรกิจต่างๆทั้งที่เป็นงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งในแต่ละงานวิจัยก็จะกล่าวถึง ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและผลการศึกษาของแต่ละงานวิจัย

บทที่สาม กล่าวถึง ระเบียบวิธีวิจัยซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนโดยส่วนแรกจะกล่าวถึงแนวคิดในการทำนายผลประกอบการของธุรกิจ แนวคิดการวัดผลการดำเนินงาน แนวคิดในการวัด

ประสิทธิภาพของหน่วยธุรกิจและแนวคิดและทฤษฎีของการวิเคราะห์เส้นห่อหุ้ม (Data Envelopment Analysis) และส่วนที่สอง จะกล่าวถึงแบบจำลองเชิงประจักษ์และข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

บทที่สี่ กล่าวถึง ผลการศึกษา โดยในบทนี้จะเป็นการบรรยายถึงประวัติความเป็นมา ลักษณะการดำเนินงานและผลประกอบการของร.ก.ส.ทั้งในภาพรวมทั้งประเทศ ในภาคเหนือของประเทศไทย และภาคเหนือตอนบนโดยเจาะจง 2 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงรายและจังหวัดลำพูน

บทที่ห้า กล่าวถึง ผลการศึกษาถึงการทำนายผลประกอบการของร.ก.ส.ในภาคเหนือตอนบนโดยจะแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อใหญ่ๆ ได้แก่ หัวข้อแรกกล่าวถึงการวิเคราะห์ตัวแปรข้อมูลทางการเงิน หัวข้อที่สองกล่าวถึงการวิเคราะห์เพื่อแบ่งแยกผลประกอบการของร.ก.ส.โดยวิธีการใช้ข้อมูลทางการเงิน หัวข้อที่สามกล่าวถึงการวิเคราะห์แบ่งแยกผลประกอบการของร.ก.ส.โดยวิธีการใช้แบบจำลอง Normal DEA และแบบจำลอง Inverse DEA หัวข้อที่สี่กล่าวถึง การวิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของทั้ง 5 แบบจำลองที่จะใช้ในการทำนายผลประกอบการของร.ก.ส. และหัวข้อสุดท้าย กล่าวถึง การวิเคราะห์ความสามารถของแบบจำลองว่าแบบจำลองใดที่มีความสามารถในการทำนายผลประกอบการได้ดีที่สุด

บทที่หก เป็นการสรุปผลการศึกษาทั้งหมด ข้อเสนอแนะทางด้านนโยบายและข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป